

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum in diuinis sit ordo naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

filio sit eadem essentia que sola est potentia sicut in patre, tamē quia in patre est ad plures actus quam in filio, filius non potest dici a que potens sicut pater.

13. Quarto, quia potentia nunquā dicit essentiam absolute, sed ut est principium actus, ergo ubi eadē essentia est in pluribus sic quod in vno eorū potest aliqūe actum principiare, in alio autem nō potest non propter aliquod impedimentum, sed quia talis est natura essentia, in illis potest dici eadem, sed non eadem potentia, quia potentia dicit principium actus. Dico autem quando nō est ex impedimento, sed ex natura talis essentia, quia si non posset principiare actum propter aliquod impedimentū, nihilominus diceretur potentia quavis impedita, sed quando est ex natura rei, quod non possit talē actum principiare, tunc nullo modo habet rationem potentia: nunc est ita quod essentia diuina in filio nō potest in actum in quem potest in patre non propter aliquod impedimentum.

(Abest enim aliquid tale estimari in diuinis) sed hoc habet natura essentia diuina in filio ex hoc quod non est in eo, nisi ex plera sua prima fortitudine que est ad actum generandi, ut supra patuit, dist. 7. ergo licet in filio sit omnis essentia que est in patre, tamen in eo non est omnis potentia que est in patre, nec per consequens debet dici omnipotens sicut pater.

14. Tertius modus dicendi est, qd potentia que est ad actus notionales, ut sunt generare & spirare nō cadit sub omnipotentia. Et ideo potentia habere ad tales actus, vel carere ea non augeat vel minuat omnipotentia. Cuius ratio est duplex. Prima est, quia Deus nō dicitur potens a potentia passiva, sed ab activa, & omnipotens ab omnipotentia activa. Potentia autē activa non est activa per comparationem ad esse eius, cuius est potentia activa, quia ipsa est iam entis in actu, sed dicitur activa, quia potest aliud agere, ut sic dicatur aliquid pōnēs per potentia actiuam, non quia potest esse, sed quia potest agere. Et omnipotens, non quia possit omnia esse, sed quia potest omnia agere, ergo si sit aliquid agere quod sit realiter ipsum esse agentis tale agere nō respicitur a potentia verē activa, nec cadit sub omnipotentia. Tale autē est generare in diuinis respectu patris, quia omnino idē est realiter generare & esse patrem. Et ideo sicut non posse esse patrem non arguit in filio impotentiam, sic non posse generare non arguit impotentiam, vel diminutionem potentia: in eo.

15. Sed contra istam rationē obicitur sic. Spirare nō est aliquid agere quod sit realiter ipsum esse agētis. Per spirare enim nullū suppositū constituitur diuina in esse suppositi, ergo ad posse spirare directē ordinatur potentia verē activa cuius defectus arguit diminutionē omnipotentia: sed Spiritus sanctus non potest spirare, ergo non est omnipotens, quod est æquē inconueniens sicut de filio.

16. Et dicendum qd spirare est aliquid agere quod est ipsum esse agentis s. patris & filii, sicut enim dictū fuit supra dist. 11. suppositū habēs plures proprietates relatiuas, ut pater & filius per vnam earū non distinguitur ab omnibus aliis, sed per omnes, nec per vnam tantū constituitur in esse suppositi incommunicabili & distincto, sed per omnes licet per vnam primū & illa dicitur personalis. Cetera tamen concurrunt quasi secundario ad perfectā constitutionē suppositi: & istud plenius fuit declaratū prius, vnde ratio saltem assumit quia per spirare constituuntur in esse suppositi tam pater quam filius ut distinguuntur secundum suppositum a Spiritu sancto, licet neuter eorum primū constituatur in esse suppositi per spirare.

17. Ratio secunda talis est, potentia que est verē & proprie activa est transmutatiua vel productiua eius quod est verē & proprie aliud vel alterū. Hoc patet ex propria ratione potentia: actiua que ponitur, s. metaphys. sed potentia generandi vel spirandi non est transmutatiua vel productiua alicuius, quod sit verē & proprie alterum seu aliud, ergo non est verē & proprie activa, maior pater, minor probatur, quia sola relatio nō facit aliud proprie, sed essentia vel substantia nec alterū, sed qualitas. Cum ergo supposita diuina differat sola relatione, patet quod inter ipsa non est proprie aliud nec alterum nisi secundū quid, & cum determinatione, scilicet aliud suppositum. Relatum ergo in vno non est verē & proprie potentia actiua respectu alterius, & sic potentia generandi & spirandi non

continentur proprie sub potentia actiua, nec per consequens sub omnipotentia. Carere ergo tali potentia non derogat omnipotentia.

18. Ad PRIMVM argumentum dicendum, quod potentia actiua est proprie respectu actus per quem producit id quod verē & proprie est alterum vel aliud, & nō est ipsum esse agentis, generare autem est id ipsum quod patrem esse, nec est actus quo producat id quod est verē & proprie aliud siue alterum, propter quod respectu talis actus non est proprie potentia actiua, vnde bene dicunt illi qui dicunt quod posse generare nō est posse quid, sed ad aliquid, quia obiectum talis potentia: non cadit proprie sub obiecto potentia: actiua.

19. Ad aliud quod contra hoc obicitur, Qui omne dicit nihil excipit, verum est eorum que continentur sub termino distributo, modo omnipotentia dicit potentiam ad omnia non simpliciter, sed que sunt alia vel altera, talia autem non sunt ea que differunt sola relatione, propter quod non cadunt sub distributione.

20. Ad aliud quod dicit Aug. quod pater non esset omnipotens nisi posset generare filium sibi æquale, dicendum quod secundū veritatem Aug. dicit hoc non determinando, sed disputando contra Maximū hereticum, ut apparet in litera. In disputando autem frequenter assumit concessa ab aliis, vel ea que apparent in creaturis ad probandum quod intendit, quantum omnino non sunt secundum mentem suam que assumit, & sic fortē facit generare filium sibi æqualem, quia hæc videntur ex imperfectione potentia: generatiua, quod concedendum est, quia non est contra propositum nostrum.

QUESTIO SECUNDA

Verum in diuinis sit ordo natura.

Secundo queritur verum in diuinis sit ordo natura. Et videtur quod non, quia ordo includit prius & posterius, sed in diuinis non est prius & posterius, ergo nullus ordo. Item cuiuscumque est ordo ipsum ordinatur, sed in diuinis natura non ordinatur, ergo in diuinis non est ordo saltem natura.

2. IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. contra Maximū, quum dicitur filium esse a patre, non significatur inæqualitas substantia: sed ordo natura.

3. RESPONSIO. Dicenda sunt duo. Primum est, quod in diuinis est ordo. Secundum est, quod ibi est ordo natura. Primum patet sic, vbi cumque est pluralitas sine ordine, ibi est confusio, sed in diuinis est pluralitas sine confusione, ergo illa pluralitas non est sine ordine. Iuxta quod intelligendum, quod ordo vnum supponit, & in alio eius ratio formalis consistit, illud quod præsupponit ordo est distinctio ordinabilis, vbi enim est aliquid tantū vnum & indistinctum ibi impossibile est esse ordinem realem. Illud autem in quo formaliter ratio ordinis consistit est habitudo eorū inter se & ad aliquid primum. Quod autem hæc habitudo sit secundum prius & posterius duratione ut in tempore, siue secundum superius & inferius positione, ut in loco vel dignitate, siue secundum propinquius & remotius, mediatus & immediatus, vel aliter qualitercumque totum est extra rationem ordinis absolute accepti. Ex quibus potest formari talis ratio, vbi cumque sunt plura realiter distincta habentia certam & determinatam habitudinem ad se inuicem & ad aliquid primum, ibi est realis ordo, sed in diuinis sunt plura supposita distincta realiter habentia inter se determinatam habitudinem, & ad aliquid primum, ergo &c.

4. SECUNDO patet, scilicet quod in diuinis est ordo natura, nisi quod distinguendum est de natura. Vno enim modo accipitur natura pro essentia rei completa, vel pro parte essentia: Alio modo pro generatione vel productione viuentiū, que proprie dicuntur nasci, ut apparet ex quinto Metaphysice. Primo modo non est ordo natura: in diuinis, sed secundo. Primum patet sic: realis ordo

q. 2. m. 22.

Cap. 12.

sub. 7. q. 1.

ordo requirit distinctionem realem, sed in diuinis non est realis distinctio naturae, accipiendo naturam pro essentia vel pro parte essentiae, ergo &c. Secundum patet, & quia ubique in uiuentibus inuenitur principium, ex quo aliud & quod est ex principio naturaliter, ibi est ordo naturae, hoc est naturalis originis, sed in diuinis est principium ex quo aliud est naturaliter, ex patre enim est filius naturaliter tanquam principiatum ex principio, & ab utroque est Spiritus sanctus eodem modo, ergo in diuinis est ordo naturae, hoc est, naturalis originis.

5 AD PRIMVM argumentum patet solutio ex iam dictis. De ratione enim ordinis absolute accepti non sunt prius & posterius, sed habitudo distinctorum ad se inuicem, & ad primum, & hoc bene est in diuinis. Est enim prima persona, secunda, & tertia, licet ibi non sit prior persona & posterior. Primum enim, secundum, & tertium, dicunt solum ordinem, sed prius & posterius excessum & defectum qui non est in diuinis.

6 Ad secundum dicendum quod ordo dicitur alicuius dupliciter, vel ut subiecti quod ordinatur, vel ut rationis secundum quam ordo attenditur, primo modo est in diuinis ordo personarum, tanquam eorum quae ordinantur, sed secundo modo est ibi ordo naturae accipiendo naturam non pro essentia, sed pro naturali originis.

DISTINCTIO XXI.

Sententia huius distinctionis in generali & speciali.

Hic oritur quaestio. Superius ostendit Magister aequalitatem diuinarum personarum. Et quia visus fuit quibusdam locutionibus, in quibus dictiones exclusivae terminis personalibus adduntur, ut cum arguitur solus pater habet tantum de potentia, quantum omnes tres personae simul, & similia. Hic inquit de veritate huius locutionis, qualiter, scilicet huiusmodi dictiones exclusivae non minus diuinis possunt adiungi. Et diuiditur in tres partes, secundum tres quas mouet. Secunda ibi. Post haec autem quaeritur. Tertia ibi, sed iterum arguitur. Cuilibet quaestioni adiungitur suam solutionem. Haec est diuisio & sententia in generali.

2 IN SPECIALI vero sic procedit. Et quaerit primum cum fuerit dictum quod tantum est solus pater vel filius solus, vel Spiritus sanctus, quantum sunt illae tres personae, pater, filius, & Spiritus sanctus, quomodo est intelligendum cum dicitur solus pater & solus filius, cum nunquam sit pater sine filio, nec filius sine patre, & respondet dicens quod per hoc non excluditur una persona ab alia, sed quia propriae relationes ita conueniunt uni quod non alteri: unde sensus est, solus pater qui ita est pater quod nullus alius est pater in diuinis. Similiter solus filius qui ita est filius quod nulli alii conuenit filiatio diuina. Postea quaerit utrum ista sit vera solus pater vel solus filius est Deus. Et dicit quod non sunt concedenda propter hoc quod aliae personae sunt exclusae a diuinitate, nec ista est concedenda, pater & filius est solus Deus, quia esse solum Deum trinitati conuenit, & non uni tantum personae. Postea quaerit quomodo dicatur solus Deus est trinitas ipsa cum habeat consortia angelorum & sanctarum animarum. Et respondet quod ideo potest dici solus Deus, quod nulli conuenit alii esse Deum: addit etiam quod tanta est coherentia diuinarum personarum, quod una sola nominata non excluduntur reliquae. Haec est sententia lectionis in speciali.

QUESTIO PRIMA.

Utrum dictio exclusiua addita uni correlatiuorum excludat reliquum.

Tho. 1. q. 31. ar. 3.

Circa distinctionem istam quaeritur primum, utrum dictio exclusiua addita uni correlatiuorum excludat reliquum. Et videtur quod non, quia dictio exclusiua, non excludit illud quod est de intellectu rei cui additur, sicut addita toti non excludit partem, vel addita homini non excludit animal: sed unum correlatiuorum est de intellectu alterius, ergo dictio exclusiua addita uni non excludit reliquum.

2 IN CONTRARIUM est quod dicitur primum Physicorum, quod dictio exclusiua addita principio excludit principiatum, sed principium & principiatum di-

Quaestio I.

cuntur relatiue, ergo &c.

3 RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est, quid significet dictio exclusiua, & quid significet circa terminum cui adiungitur. Secundum erit quid habet excludi per dictionem exclusiuam & quid non, & ex his apparet quod quaeritur.

4 QVANTVM ad primum sciendum, quod secundum Philosophum li. Elench. solus idem est quod non cum alio. Aliud importat diuersitatem, cum similitate, vel associationem, non negationem, ergo solus importat negationem associationis cuiuslibet diuersi ab inclusio, vel absolute vel respectu tertii. Et si quidem significet priuationem associationis absolute, sic importat solitudinem, nec recipitur in diuinis, quia nihil est ibi solitarium, & sic consuevit dici quod est dictio cathegorematica. Si autem dicat priuationem associationis non absolute, sed respectu tertii sic accipitur syncathegorematicae, & tunc denotat excludi omne diuersum ab inclusio respectu praedicati, propter quod in omni propositione in qua ponitur dictio exclusiua praedicatum diuersimode comparatur ad inclusum & exclusum, unde omnis propositio talis habet duas alias exponentes, unam affirmatiuam, & aliam negatiuam, ut solus Sortes currit, habet istas duas Sortes currit, & nullus alius a Sorte currit. Et haec tantum de primo.

5 Circa secundum notandum quod cum solus dicat negationem associationis cuiuslibet diuersi ab inclusio, omne illud excluditur quod non est unum cum inclusio per essentiam, vel saltem subiecto, tale enim simpliciter est diuersum. Illud vero quod pertinet ad essentiam inclusi, vel econuerso, vel cum quo inclusum est unum subiecto, quod non fit simpliciter diuersum, non excluditur, hoc autem apparet ex inductione, includitur enim definitio in definito, & omnia superiora in inferioribus, tanquam pertinentia ad eorum essentiam. In toto etiam integrali pars includitur tanquam aliquid de essentia totius. Et ideo dictio exclusiua addita definitioni non excludit definitionem, nec addita inferiori excludit superius, nec addita toti integrali excludit partem, imo potius haec omnia includuntur & inferuntur, sequitur enim solus homo currit, ergo animal currit ergo rationale currit. Et similiter sequitur sola domus est, ergo paries est. Et ratio est, quia quum superiora praedicentur essentialiter de inferioribus, quicquid realiter conuenit inferiori, conuenit etiam cuilibet eius superioriori: Similiter quum pars integralis sit realiter de constitutione totius, ad esse totius requiritur esse partis. Et ideo respectu huius praedicati quod esse totum sumptum cum dictione exclusiua infert partem, non autem respectu alterius praedicati. Non enim sequitur, sola domus est alba, ergo paries est albus, quia tale praedicatum conuenit e potest toti non per talem partem, nunquam tamen respectu cuiuslibet praedicati dictio exclusiua addita inferiori excludit superius, nec addita toti integrali excludit partem nisi praedicatum pertineret ad eorum differentiam. Tunc enim fieret exclusio, sicut dicendo solus homo est speciosissima species, sequitur non ergo animal aut substantia. Similiter sola domus est totum constitutum ex pariete, tecto, & fundamento, sequitur non ergo paries, quia respectu talium non sunt idem, sed diuersa. Simili modo dictio exclusiua addita superiori non excludit inferius nisi respectu praedicati quod pertinet ad eorum differentiam, non sequitur enim, solus homo currit, ergo Sortes non currit, nec tamen infert ergo Sortes currit. Et ratio est, quia dictio exclusiua addita termino communi vel singulari non mutat eius naturam. Et ideo sicut sub termino communi indefinite sumpto non fit descensus, sed est fallacia consequentis, sic sub ipso sumpto indefinite cum dictione exclusiua, non licet descendere nec affirmatiue nec negatiue. Quae autem faciunt unum subiecto cum inclusio non excluduntur: sicut patet in accidentibus coefferis. Exclusio enim addita tali accidenti non excludit subiectum, nec econuerso. Non enim sequitur solus edificator edificat, ergo Sortes non edificat, nec econuerso, solus Sortes edificat, ergo edificator non edificat, vel ergo albus non edificat, unde. Physicorum dicitur quod si accipiantur sola alba albo significante unum, multa sunt, quia aderit albo esse & susceptiuum. Dico autem hoc quando subiectum & accidens significantur in concreto, quia